Контрольный экземпляр

Массо а мехкийн пролетареш, вlашагlкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 25 ИЮЛЬ, 1989 ШУ. ★ № 88 (7746). ★ Мах 3 кеп.

КЪАХЬЕГАМА МУЛАШ

Къаьстта дика болх а беш, укх шера шоаш тlаийца декхараш тlеххкоачашдеш хьабоагlа Медаев Ярагlи Ризванович керте латтача Грозненски радиотехнически завода болхлой. Ер шу доладелча денз паччахьалкхен планал совгlа цар арахийцай цхьа миллиони 600 эзари сома маьха товарни продукци, хlаьта заданел тlех маьхалъяьккхай цхьа миллиони 273 эзари сом мах бола тайп-тайпара продукци. Соахка цу юкъа маьхалъяьккхачул 28,5 процент дукхагlа я из.

Укх тlеххьарча шерашка къаьстта чlоагlа йоакхо ю завода коллективо халкъа эша товараш дукхагlа арахецара, цар ассортимент шеръяра. Цу лостамагlа дика кайоалаш къахьег цар укх шера. Оттабаьча боарамал тlех заводчанаша арахийцад 1 миллиони 107 эзари сома маьха уж товараш. Бахача нахага декхараш 973 эзар сом мах болаш дола товараш да. Дизза кхоачашдаьд дlабахача ялх бетта госзаказаш, шоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш. Бахача нахагара мах а боаккхаш, цхьайтта эзар гаргга сома маьха гlулакхаш даьд царна. Эзараш я заданел тlех укх шера арахийца радиоприемникаш а.

Шоай производственни хьоккхамаш денгара денга дикагlа хулийташ къахьег цар укх бетта а. Цудухьа дукха хlама ца эшшаш кхоачашъяьй цар ворхl бетта план а.

Б. КОСТОЕВ.

● ТЕХЬАБУСАРАШ БОЛЧА

Сердал гуш яц

ИНТЕРВЬЮ

Республикерча тlехьаюсача организацешта юкъе я Грозненски машиннаькъа отделени. Тоъал доккха зе деш чакхдаьккхад цо дlадаха шу, карарча шера хьалхарча ялх бетта а дерригача технико - экономически хьокхамех лоархlаьяц из. Укх деношка тха корреспондент вlашагlкхийтар цу отделене планово - экономически отдела начальникаца А. Алексашинца.

Корр: *Лоацца дувцал дlадахача шера итогех.*

Алексашин: *Бакъдар аьлча,* садуаш я уж. Цунна тешал деш да ер масалаш. Машиннаькъа отделене балха тlа керттерчарех цаl лоархlаш ба мовхьаш дlахьа кхахьара хьокхам. Планага диллача соахка цар боарамаш 17,5 миллиард тонно - километрага дlакхача дезаш дар, цхьабакъда, тlеххьара цифра 16 миллиард гаргга мара хиланзар. Вешта аьлча, из лоархlаме декхар 91,1 процент кхоачашдир.

Кхы дикагlа хьал дац къахьегама овсарле лакхъеча а. Цох йола план 94 процент мара кхоачашъяьяц. Отделене хlара болхлочо юкъера лаьрхlача ца деш дисад 154 сома маьха балхаш. Хlаьта эзараш нах чубоагlача коллективана цу тайпара хьокхам lалаьмате во lаткъ.

Гаьнна кхоачашъяц оаха балхаш дарах дlадодар кlезигдара план. Лоха ца даларал меттел, из 11 процент гаргга лакхденнад. Корта лазабаллалца уйла йича а кхетаде хала долаш хlама да из.

Лоацца аьлча, 600 эзар сом совгlа зе деш чакхдаьккхар отделене коллективо дlадаха шу.

Корр.: Укх шера хьалхарча ялх бетта цхьацца хувцамаш хинна хургда-кх цу даькъе.

Алексашин: Хьалхарча кварталах къаьстта ала лов сона. Цу юкъа дlа-хьа ца хьош дисар 270 миллион тонн мовхьаш. Балхашка дlадодар 12 процент лакхделар, из миссел лохъелар къахьегама овсарле. Геттара ирделар отделене финансови хьал. Дукха моттигаш нийсъелар наха луш дола алапи тlехьадоахаш а. Из бахьан долаш чlоаггlа раьза бацар машиннаькъахой. Ираза, забастовкага дlакхачанзар гlулакх.

Кlеззига саметтадоаладеш хилар ах шера итогаш. Мовхьаш дlа-хьа кхахьара план 97 процент кхоачашъяьй. Цунга хьежжа лакхъеннай къахьегама овсарле, кlезига лохденнад балхашка дlадодар. Цхьабакъда, этта хьал хlанз а чоалхане да.

Корр.: МалагIаш да бахьанаш?

Алексашин: Уж тайп-тайпара да. Масала, мовхьаш дlа-хьа кхахьара план кхоачаш ца еш юс, вагоний оборота хьокхам лоха хиларах. Юкъера лаьрхlача хlара вагоно йоасса ца еш латташ йоаккха ха 2—3 сахьат дукхагlа хул нормагlа йолчул.

Шоллагlа, кхы кlезигагlа лоархlам боаца бахьан — Армене хинна хатар. Цига дlаухаш йолча составаша чlоаггlа тувладир наькъа тlара хьал. Цхьайолча хана карардалар а кхерам болаш хилар из. Хlанз цу даькъе дикалгахьа дола хувцамаш хулаш доагlа. Из бахьан долаш баркал ала деза Грозненски а Гудермесски а локомотивни депой машинисташта. Цхьадолча деношка 15—16 сахьат доаккх цар балха тlера ца боалаш.

Корр.: Мишта лел социальни сферера гlулакхаш?

Алексашин: Лерхlараш дукха да. Дlайолаяьй керда вокзал, шишша квартира чуйола ялх цla хьалдара лаьтта хьакъоастадаьд, плане да 30 квартира йола вlаштlарадаь цla. Из деррига а дергда, нагахьа санна отделене финансови хьал дlахо йодача хана унахцlенагlа хуле. Хlанзарчоа цу объекташта йоаггlача тайпара финансировани е чот яц.

Редакцегара: Шоана гуч-ча бесса хlанзарчоа сердал ца гуш да машиннаькъа отделене йоккхача коллективе этта хьал. Бlарг дlа мел лекхача кхоачамбоацараш да. Царех цхьадараш объективни бахьанаш долаш да. Кlезига дац отделене шший бехкагlа дараш а. Масала, вагоний оборота хьокхам лоха хилар. Доаггlача тайпара хьадехац машиннаькъахоша Грозне а республикерча кхыйолча станцешка а хьаьхка мовхьаш тlадола вагонаш ханнахьа мукъаяхар.

Нах дlа-хьа кхувлара план кхоачашъю отделене коллективо. Цхьабакъда, пассажирски поездашка а электричкашка а доаллар бlаргадайча, из хьокхам сапаргlатдоаккхаш бац. Бlеха а чам боацаш а я вагонашка, составаш чlоаггlа тlехьаюс, эсала я цар материальни lалашо.

Керда техника, оборудовани, кадраш тоъаш яц аьнна леткъа йиш йолаш бац вай машиннаькъахой. Цхьабакъда, деррига толхаду болх боаггlача тайпара вlаштlехьбаккха ца харо, цхьабола нах кlезигагlа болх а беш, дукхагlа алапи эца гlертаро.

Къахьегама овсарле хlара шера лохлуш яле а, укх тlеххьарча хана 40—45 сома лакхденнад отделене кулгалхойи специалистийи алапеш. Болхлой а бац раьза ца хила йиш йолаш: цар бохчаш хlара бетта 30—35 сом дезагlа хул. Вешта аьлча, наьха кисаш шерлу, хlаьта отделене кассе мух хьекх.

Бокъонца ала хlама, доацача дlакхаьчай социальни сфера. Лерхlараш деце, ер мадий аьнна, цу даькъе хьадаь гlулакх дац. Алсамйоалаш йоагlа квартираш эшарий, фусамашта ремонт е езарий аргlа. Йолаш йола жилищни фонд тишъеннай, хувца езаш я еррига коммуникацеш, тоаде дезаш да дукхагlдола наькъаш. Хlаьта цахаддаш тlехьаюсаш йолча отделенена из де могаргда аьлча мала тешаргва? Из кхетаде деза укхазарча кулгалхоша а болхлоша а. Цар шоай бе доахк беркатага вугача наькъа дlоагlаш.

Дlаяздаьр М. КАРТОЕВ.

СИХЕИ ЦА ДОЙТАШИ ЧУЭЦА ЯЛАТ

НАЬСАРХОЙ ТОЛАМАШ

Июла дlайха ди. Из ди кхыча деноел эргаш дацар «Назрановский» совхоза болхлошта — сихдаь ялат чуэцаш ди дар из а. Бакъда, цу дийнахьа баьча балха итог йир совхозе. Из яр дийнахьа а бус а наб ца еш лаьтта оахаш, ялат чуэцаш баьча балха итог. Барайтталагlча июле совхозо кхоачашйир паччахьалкхенна ялат дlадалара план. Паччахьалкхен амбарашка чутессад 1350 тонн кlан мукхи.

«Назрановский» совхоза керттерча агронома Бекмурзиев Махьмада Къурейша дувц:

— Тха совхозе дlадийнада 1955 гектара тlа ка бола ялат. Цох 980 гектар мукхи 975 гектар кlан. 17 июле хьекха, аьрда, элеваторе дlабихьа баьлар беррига мукх. Из культура дика хьийкъар укх шера совхозе. Гектара тlара 21,4 центнер яьннай планагlа 19 центнер йолча.

100 гектарал совгlа долча лаьтта тlара кlа чуийца даьннад. Укх тlеххьарча деношка дийлхача догlаша юхаэзадар ялат чуэцара балхаш. Бакъда, дика ха этта цхьаккха сахьат ялат чу ца эцаш дlадахийтац механизатораша. Бlарччача шера хала хьалкхедаьд цар из. Кlа чуэца доладир из вогlа хьийкъача моттигашкара, цига хlара гектара тlара юккъера лаьрхlача 20 центнер йоал. Кlа дикагlа хьийкъача моттигашка гектара тlара 2—3 центнер дукхагlа даргда.

Нагахьа санна догlа дийлха юкъагlа ца доаккхе, кlа хьекха lодилла даргда 3—4 дийнахьа, тlехдаьлча а 5 дийнахьа.

Ишта бlубенна хlана дувцалу сога? Дувцалу, тхоай механизатораш сайна бовзандаь. Хlара комбайнеро ше кийчйир ший машина ялат чуэцара, цудухьа из хlанз тешшаме болх беш я.

Хlаьта иштачча машинашца къахьегаш хилча, мадарра аьлча, аьттув а боал. Сатессача хана денз боад къовлабаллалца къахьегаш комбайнераша балха цаlи ахи — шиъ норма кхоачашъю, социалистически яхье хьокхам а тел. Къаьстта болх дика бу КПСС обкома член, парте Наьсарен райкома член волча Тохов Мувсас. Хlанз из дийнахьа а бийсан а тlера ца воалаш кхай тlа хул аьлча харц хургдац. Цудухьа къахьегарах хьаlовш дар а цун дукхагlа хул. Ишта доккхий толамаш доах комбайнераша Оздоев Мовлас, Ажигов Хьажмурда, Бабхоев lадрахьмана, Плиев Руслана. Дийнахь-бус кхай тlара дlаялац цар ялат чуэцаш йола агрегаташ.

Хlаьта совхоза водителаш а лаьрххlа кийчбелар укх шерара ялат кхай тlара дlаозара. Машина тlара ялат lомахка йиш йола цхьаккха зlамига а йоккха а моттиг йитанзар тоа ца еш. Кlур арабувлача турба тlа оттайир арадоала цlера сийгаш доадеш йола гаситель, оттайир огнетушитель. Къаьстта теркам тlабахийтар машина кузов тешаме хилийтара, из герметически къайла хилийтара. Цудухьа майрра ала йиш я водителий Мальсаговгlар Русланеи Султанеи, Котиев Мухьмада, Карахоев Къурейша бехкагlа lомехка ялат доврагдац. Комбайнерашца яхье а баьна, автомобилисташа а дийнахьа балха шиша норма кхоачашъю.

«Кхай тlара комбайн арааьлча — нух кхай тlа доал!» яьача девизагlа болх бу совхоза механизатораша. Тха боахамера дежурни плакат даьсса дац. Ялат чуийца даларца тlехьа ча вlашкатох. Ха цхьан сахьата а зехьа ца йоаеш культураш дlаюв механизатораша. Барайтталагlа июль тlасилосан лаьрхlа 300 гектара тlа дlайийнай уж. Царех 120 гектара тlа гречихен 180 гектара тlа хьажкlаши дlайийнай.

Уж балхаш деча къаьстта дика къахьег механизатораша Бичиев Къурейша, Сукиев Тухана, Гибпев Мурада, Бабакиев Ювнаса, кхычар. Цу отряде къаьстта дика оттаяьй социалистически яхь. Цох хьахулаш дар-м дувца а дезийтеш? Механизаторех хlарана шоззанел тlех кхоачашъю балха норма.

Боккхача бехктокхама гlулакх а хеташ кийчъелар Албогачиев Иоакъапа кулгалдеш йола бригада доакъар lалашде. Совхозе цунна елар грейдери кхыйола эша техникеи. Шийх бенна тешам боа ца бе гlерт бригада. Дийнахьа са белгало йолча хана кхай тlара болх сацийтац механизатораша. Хlанз нюлерчеи августерчеи йовхало буц йокъаялехьа мамогга дукхагlа йол яккха гlерт уж. Из болх беча къаьстта белгалбаьнна дика къахьег Дзортов Микаьила, Умаров Мувсас, Оздоев Ахьмада. Шоаех тийша дlаеннача техникага дика хьож, болх а байт механизатораша Ведзижев Жабраила, Газиев Даудa.

Совхоза фермашка хьалъайттад хоза хьаж йоагlача аьла хьалхара аргlаш.

Укх кlи-марса хана болх махулла дикагlа вlаштlехьбаккхара дулур а ца дулур а даьд совхоза кулгалхоша. Запасной оатхалаш йолеи сварочни аппаратащ латтеи машинаш хьувз кхашка миччахьа машин ехача из тоаергйолаш. Цар бехкагlа машин сеца латтаргьяц.

Ялати доакъари чуэцача механизатораштa дийнахьа а бус а дика дlайха даа хlама а шийла хий а лоаттаду уж кхай тlа болх беш болча. Царна эша товараш продукташи лоаттаеш я автолавкаш. Хlара дийнахьа царна дахь керда газеташи журналаши.

Цу дерригне а цхьана новкъостал ду ялат чуэцара а доакъар lалашдара а. Иштта шоай йоакхо еш хилар бахьан долаш механизатораша хьинаре къахьег.

Къамаьл чакхдоалаш са кхы цхьаькха а ала безам ба. Ший бокъонца хьахургдола ялат хьалхе лаьрхlа а лаьрхlа, совхоза коллективо соцадаьд паччахьалкхенга ши эзар тонн ялат дохка, вешта аьлча, планал 650 тонн дукхагlа. Из ба перестройке тха совхоза коллективо хьалхара баьккха толам. Тха боахам хозрасчета тlеи самофинансированеген баларах хьалхара карагlдаьнна хlама да из.

ХА МА ЕХКА

Ховш махиллара, производственни планаш толамца кхоачашъяр дуккхача даькъе тийша да цхьадолча гlулакхех. Царех керттерчарех да материально-технически lалашо елга тоадар ший ханнахьа оборудованена ремонт яр, къахьегамен технологически дисциплина нийса лелаяр. Цхьабакъда, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединенена чуйоагlача предприятешка уж дерригаш а комплексагlа чакхдоахалуш дац. Цудухьа моттигаш нийслу болх юкъагlбоахаш, заданеш кхоачаш ца еш, доалдара керда методаш йоаггlача хьисапе дlа ца йолхаш.

А. Шерипова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллектива болх боаггlача боарамагlа дlа ца бохийтача бахьанех цаl да энергеца из lалашъелга эсала вlаштlехьдаккхар. Духхьал укх шерара хьалхарча ялх бетта даннеш йоалаергьяа вай. Цу юкъа предприятерча энергосистеме шийттаза авари хиннай. Из бахьан долаш заводерча установкаша ара ца хецаш йисай бlаьш эзараш сомий маьха продукци.

Предприятеши организацеши электроэнергеца lалашъерех я «Грозэнерго». Цхьабакъда, авари хиларах ток хьа ца хецара бахьанаш духхьал цун бехкагlа хиина lац. Цун бехкагlа заводерча энергосистеме нийсъенна авари кхоъ мара яц. Вож мел йола авареш хиннай завода электроцеха коллектива бехкагlа, иштта «Грознефтеоргсинтез» производственни объедипене специализировании электроцеха коллектива бехкагlа а. Из дувзаденна да доаггlача хьисапе электрооборудованена гlулакх ца дарца, кабель къабенна, тишбенна хиларца, кхыдола бахьанаш нийсдаларца.

Заводерча дукхача кабелех пайда нийбу ах бlаь шу гаргга ха я. Цул совгlа, уж баьхкаб лаьттан кlала, цудухьа хадданза мукхбуъ уж. Цкъа программа оттаьяр электрокоммуникацеш лаьттан тlа хьалтlаяхара. Цхьабакъда, керда комбинировании маслоблок хьалъяь яккхара йола ха хоадаь ца хиларах, из лоархlаме гlулакх тlехьадоахаш таханарга хьакхаьчад.

Лахе белгалдаьикха махиллара, заводерча кабелех дакъа тищденна да. Цу дешах лаьца керттерча энергетика отдело хадданза оарцагlдоах, аварийни акташ а увттаеш, уж дlател цо объединенерча оборудованена комплектаци яра отделага. Цхьабакъда, иштта теlа заявкаш кхоачашъеш яц. Цу даькъерча балха тlа lаткъаш да вай мехка кабель лаха хlанз хала хилар а. Из иштта дале а завода энергосистема цlенхаштара претензеш я госгортехнадзора, пожнадзора, кхыйолча тlахьожам лоаттабеча органашта. Керттерча даькъе электроснабжене системах пайда нийбац, цlаьхха хьовзам хургбац, аьнна ца хеташ.

Иштта беча балхах доккха зе доалаш хилар къаьста хьахокхаш дола масалаш доаладе йиш я. Укх шера 29 июле цхьан ханна болх ца беш сецар центральни подстанцера шиъ питающи фидер. цунца дувзаденна болх а па беш. сецар №№ 16, 39-6 йолча установкашка хих пюзлагlа пайда нийбара йола шиъ блок. Аварийно-восстановительни балхаш чакхдахара массехк ди-бийса нийшар. Кхетадеш да цунца дувзаденна продукци ара ца хецаш тlадиса паччахьалкхен декхар тlера дlадаккхара кlезига хан низи эшаргбоацилга.

Хьалха дlадахача шерашка спецэлектроцех яр производственно-товарни конторе. Цул тlехьагlа цун болх дикагlа тоабара из дlаелар объединенега. Из чlоагlъяра массе а йолча цехашкара цига хьожабир йоккха опыт йола специалисташ. Кхетаде хала долаш да кхыча предприятешка цо гlулакх делга мел тоаденнад ха, цхьабакъда, А. Шерипова цlерагlча мехкдаьтта чакхдоахача заводе-м дикагlча оагlорахьа хувцаденна хlама дац. Цул совгlа цу завода коллективана хеталуш да специализировании электроцеха кулгалхой шоай функцешта юстара а баьнна дlаэттача санна. Масала, питающи кабелашта тохкамаш диц цар, теплообслуживани яра йолча электрооборудованена йоаггlаш йола ремонт яц, ревизеш яц, къаьстта а ялхкиловольтиччунна. Авареш хиначул тlехьагlа цигара гlулакхаш тоадара дола балхаш дича шоай декхараш кхоачашдаь баьннар г а ш лоархl цар. Вахаро хьахьокхачох уж дича боалаш бац специалисташ, хадданза а лаьрххlа а профилактически балхаш де дезаш ба уж.

Кабельни линеш лаьттан тlа хьалтlаяхара дола дош оттадаьчча бесса, цхьан кога тlа ца доаккхш латташ да. Цхьабакъда, цу даькъера гlулакх чlоагlа чоалхане дерзаш латт. Цунца дувзаденна цхьан юкъа яьха а кабельни линеш лаьттан тlа хьалтlаяхара дехар деш ба заводчанаш. Уж балхаш дара тlехьа договор а яьй укхаза «Кавэлектромонтаж» треста викалашца. из кхоачашделга тlехьдарг ца хиларах теша дог а доагlа.

Гуш махиллара завода коллектива болх лерттlа дlа ца бохийташ, из юкъагlбоахаш дола бахьанаш дукха да. Дагадоацчача хана ток хьа ца хецаш сецаелга. оборудовани тишъенна хилар. Цу гlулакхa тlа къаьстта чlоагlа lаткъ шоай декхараш кхоачашдара даькъера бехктокхам спецслужба коллективо кlаттlа боацаш лерхlаш хилар. Лоха я специалистий технологически дисциплина. Цхьатарра дукъ дlа а увзаш, берригаш а цу гlулакхага цlенхаштта ца хьоже, из цхьан кога тlа дала гаьна да.

З. АЮБОВ.

● ХАЛКЪА ЭША ТОВАРАШ—ДУКХАГlА

Хьалаш ледара да

Безаме хьал дац укх деношка Назрановски трикотажни фабрике эттар. Безаме мишта хургда из, нормативни цlена продукци, чухьа дувхаду пазата барзкъаш арахецара, договарагlа доагlа товараш лоаттадара ах шера план кхоачаш ца йича. Уж ма дий эггара керттера дола хьокхамаш.

Боккъалдар аьлча Назрановски трикотажни фабрика хlанз 5 е 10 шу хьалха хиннар яц. Читателашта, дагадоагlа хургда, цу хана тlехьаюсар я яхаш из йийцалга. Хувцалора кулгалхой, тоалуш дацар хьал, дукха дlабувлар болхлой.

Бакъда, керда директор С. С. Муталиев венача укх тlеххьарча шерашка хьал дикагlча оагlорахьа сихха хувцаделар. Фабрика план кхоачашъе йолаелар. 1988 шера январе предприяти йиззача боахама расчета тlа яьлча цхьан ханна цун хьал тоа а делар, талха а телхар. Тоаделар болхлой къахьегамцара материальни моральни безам лакхбаларца, шоай къахьегамах бухсоццаш хьахулар дукхагlа хилийтар хьаштдолаш хиларца. Хьалхагlа производство ледара хинна яле, укх тlеххьарча кхаь шера из планови боарам тlа а яьннай.

Воча хьал тlа эттай Назрановски трикотажни фабрика укх бахьанагlа. Дуккхача шерашка дика дlа ца долхача товарий ассортиментагlа болх байтаб цунга, предприятена тlехь-тlехьа дукхагlа декхар тlахьарчар. Хозрасчета тlа яьлар из воча хьал тlа йолаш. Банко кредиташ лац. Хlаьта укх тlеххьарча хана боккха боаца фабрикана боала пайда а доалла декхар дlатакхарга дlабода.

Цудухьа производственни программа кхоачашъеше а ший болхлошта вlаштта шин а кхыметтел кхаь а бетта алапи дала ца могаш юс фабрика. Масала, чакхбоалаш латт июль, хlаьта дlабахача июнь беттара аванс а хьанийцадац болхлоша хlанз а.

Лакхехьа хьоаха мадарра. фабрика 1988 шера 1-ча январе йиззача боахама расчета тlеи самофинансированеген яьлар.

Хlара цехага, участкага, бригадага цар кхоачашдеча декхарашкеи балха хьалагеи хьежжа фабрика валови дохода юкъе цар лоаца дакъа белгалдоаккха хозрасчетни хьокхамаш дlакхоачийт. Подразделеней материальни безами бехктокхами къоастабу из доход тlаккхетара е кlезигьялара чотага хьежжа хьахулаш йолча къахьегамах доагlачун фондо.

Балха кердача хьалаша дlадех кадраштa хадданза экономически дешар хьехилга. Цу балха кулгалду политически производственно - экономически образоване совето. Политическии экономическии знаней кабинет йиллай. Фабрика профсоюзни комитето администрацеца цхьана къахьегама коллективашка экономически дешар дикагlа оттадара конкурсаш ю.

Фабрика боахам лелабара кердача хьалага ялара керттерчарех цхьа бахьан дар фабрика профсоюзни организацеи администрацеи организаторски гlулакх дlадовзийташ, кхетам луш баь боккха болх.

Боахам лелабара кердача хьалашка шера болх бича Назрановски трикотажни фабрика коллективана дайзар остаточни дохода нормативегlа къахьегамах доагlачун фонд хьахиларо массехана а латтаргйолаш из хулийтилгеи валови дохода боарам цо лакхбелгеи. Продукцега материальни дlадодар лохденнад, арахецача продукце дикал лакхъеннай.

1988 шу е хьокхамаш долаш чакхдаьккхар фабрика коллективо: товарни продукци арахецара план 100 процент кхоачашйир, трикотаж хьаяра задани — 101,6 процент, къахьегама овсарле 101,8 процент лакхахилар. Продукци лоаттаяра договорни декхараш 100 процент кхоачашдаьд. Дlаяхача пятилеткашка хинначул 52 процент дукхагlа хьаяьй трикотаж. фабрика йиллача хана денз эггара хьалха дукха хьаяьй къаьстта модни йола хlамаш, индекс «Н» йола 1300 эзар сома маьха хlамаш а. Бакъда, иштта толам баьккха бале а. къоастайниза дукха проблемаш я. Фабрикана магaнзар пайда баккха. Кхоачаш ца еш йисай социально-культурни программа. Шийна тlаотта хало такхарал совгlа трикотажни ведомства лакхе латтача организаце бала а кхаьчаб цунга. Планагlа лаьрхlа дола гата хьакхачац, хьакхоачар а дика дац. Из бахьан долаш договорни продукци ца лоаттаярах фабрикас 400 эзар сомал дукхагlа гlод текхад, продукцега дlадодар 700 эзар сом лакхденнад.

1989 шера хьалхара ялх бутт дерригача керттерча хьокхамегlа чакхбаьккхар фабрике. Бакъда, юха а хьаэттар кlордадаь бахьан — поставщикаша ханнахьа хьакхачийтац гата, хlаьта хьадахьаш дар дика дац. Хlаьта воча бийдалах дика хlамаш хьаюлургйий? Юха а фабрикана гlод детт потребителаша, юха а дукха да продукци хьаярга дlадодар. Цу воча гома чура йоалалац хlанз фабрика коллектив.

А. ДУЛАЕВ.

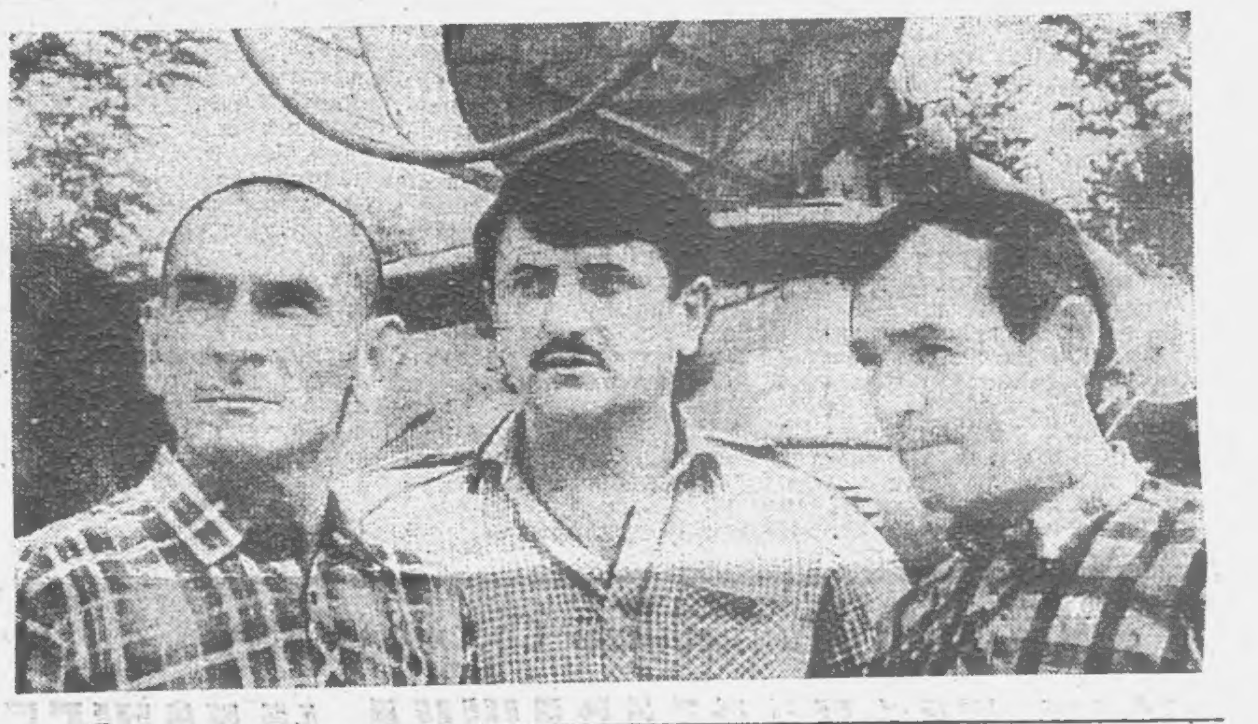

Хозрасчета новкъа

ХЬАЛХАРА КОТАЛО

Грозненски специализировании ремонтно - паладочни управлени ше санна йолча предприятешта юкъе хьалхалаттарех цаl я. Цига къаьстта дика да гlулакхаш, из хозрасчета тlеи самофинансированеген яьначул тlехьагlа.

Цунца дувзаденна управлене планово - производственни отдела начальника С. Я. Мисляева аьлар тха корреспондентага А. Садулаевга:

— СССР мехкдаьтта промышленноста Министерствана карайолча «Союзнефтеэнергомонтажавтоматика» яхача производственни объединенена юкъейодача тха управлене болх цу Министерства предприятешта гlулакх дергдолаш хила беза. Бакъда, вай республикана новкъостал дара оаха котельни оборудованена ремонт а наладка а ю. подстанцеш тоа а ю, НГlАССР Росагропрома, жилищно - коммунальни боахама управлене, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене предприятей, кхычар электролинеш ехк. Лоацца аьлча, тхогара новкъостал эшача еррига предприятешта гlулакх ду оаха.

1989 шера 1 январе денз тха управлени хозрасчета тlа яьнна я. 1735 эзар сома маьха балхаш де дезаш я тха шера йола план. Хьалхарча ах шера йола задани дикка тlеххкоачашйир оаха. Ах шера планагlа 715 эзар сома балхаш де доагlача даь балхаш 1009 эзар сом мах болаш да, вешта аьлча план 124 процент кхоачашйир.

Хозрасчета шоллагlча моделагlа тха управлени болх беш хиларагlа тхона боккхача лоархlаме бола хьокхам доход я. Цу хьокхамах тийша да коллективага кхоача материальни рузкъа а экономически стимулироване фондаш хьаелга а. Хьалхарча ах шера планагlа 466 эзар сом доход кхача езаш дар тхо, хlаьта фактически тхога кхаьчар 763 эзар сом, вешта аьлча тха доход 169,4 процент хилар. Къахьегама овсарле 167 процентага дlакхоачаш лакхъелар.

Управленена юкъе я пхиъ производственни участок. Хьалхарча ах шера баьча балхах хьалхара моттиг яьккхар Товсултанов Висхана кулгалдеча электротехнически участка коллективо. Дерригача технико - экономически хьокхамий хьалхарча ах шера план тlеххкоачашйир цо, вешта аьлча 126 процент, хlаьта 241 эзар сом доход а кхаьчар, планага диллача из хул 134 процент. Цу участке болх беш веррига а 29 саг мара вац.

СУРТАШ ТlА: 1. (Аьттехьара аьрдехьа) Х. Джансуркаев, Х. Кагерманов (мастер), Н. Эльбазуров; 2. Холодильникаш тоаю мастер Х. Хакимов.

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХlАБАЦ

Шалински районе зlамагlчарех цаl я «Южный» яха совхоз. Боахама боарамашка диллача, цунна доал де хала хургдац, аьнна, хеталу. Хlаьта а хlанз укхаза эттача хьалага хьежача чlоаггlа шеквоал цу дешах.

— Ер мадий аьнна, дувца дика хlама долаш дац тхо бацадаараш, сом кхебара, хьайбаш леладарах, — аьлар совхоза партийни организаце секретара Х. Багашева. — Хаоттам во хиларах хьийкъабац lажаш, кхораш, хьачаш. кхыйола культураш. Тамаш я-кх цу бешамашкара цхьаккха пайда баккха аьттув боале.

Кхашка болх берашца «яхье баьннаб» укхазара хьайбаш леладераш а. Цар паччахьалкхенга карарча шера хьалхарча ялх бетта ехка шура 247 центнер мара яц, план 265 центнер йолаш.

Кlеззига дикагlа хьал да дулх дохкача даькъе. Из дувзаденна да дулха хьайбаш кхоабаш волча арендатора Кадиев Мане доахача къахьегама толамашца. Дукха ха йоаццаш хlаране дозал 400 килограммал лакхагlа дола бежанаш дlачуденнад цо. Цхьабакъда, цу цхьан сага могаргдий-хьогl, беррига боахам тlехьабусачара хьалбаккха?

— Дlахойодача хана а тхоай гlулакхаш тоадаларга сатувсаш вац со, — дерий Багашева. — Доакъар дlадийна цхьадола кхаш лоамашка лаьтта такхарах хатар хинна lобаьхкача наха дlаденнад. Цига цlенош хьалде болабеннаб уж. Доакъара культураш дlаера кхыдола кхаш тха совхозе дац. Цудухьа йол. силос, сенаж лийрхlачул дуккха кlезигагlа lалашъяьй оаха.

Къамаьл дац, Багашева яхар теркал ца дича даргдац. Дале а, лоамашкара нах lобаьхка массехк бутт мара бац. хlаьта совхозо планаш кхоачаш ца ю дукха шераш да. Хlанад из иштта?

Цу хаттара жоп дала магaнзар совхоза кулгалхошта.

М. ЭРЗИЕВ.

● КЕРТТЕРДАР—ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

МАССАНЕ ЙОАКХО Е ЕЗА ГIУЛАКХ

Краснодарски краерча Тихорецк яхача городера КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара цIерагIа кхаьчад письмо. Городе яхача М. И. Рыбальченкос язду: **Укх тIеххьарча шерашка кIезига арахецаш йола «стенка» эцара дуккхача хана лаьттар со аргIагIа. ТIеххьара а нийсар аз Нохч-ГIалгIай «Терек» яхача объединене арахецаш йола «Горянка» яха стенка. ЧIоагIа дог гIоздаьнна йолаш чуера аз мебель. Из вIашагIйолла эттача цхьа оатхал цунна ца йоагIар нийсъелар. Тика тIа соьга аьлар, — дIалхьийта фабрике, цар хувцаргья хьона». ДIалхьийтар, боккъалдар аьлча, цун метта хьа а яйтар... цхьабакъда, эшаш яр яцар хьаяйтар. ТIаккха из а дIалхьийтар, Хьона эшаш йола оатхал дIаяйтаргья, аьнна, каьхат кхаьчар объединенера, цхьабакъда, эшаш йола оатхал хьа-м яйтанзар.**

Пхезлагiа гIо дех кхалсаго КПСС Грозненски горкома секретарагара шу хьалха шеййцача мебела эща оатхал поставщикаша хьаяйтартйолаш шийна навкъостал де яхаш.

Из санна дола гIулакх шийца нийсдаларах язду Ставропольски краерча М. С. Пашковас. Iехабаьча кхы дуккхача эцархоша. Цар каьхаташ язду дикача мебела метта шоаш нйцар брак йолаш хиларах.

Арахецача изделей дикал лакхъяр «Терек» объединене коллективана хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI да. ДIадаха шу эсала производственни хьокхамаш долаш чакхдаьккхар цо. Шийн потребителашта поставкаш яра план 97,5 процент мара кхоачашъянзар, смежникашка дIа ца кхоачаш йисар 886 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Кхы дикагIа лелац договорни декхараш кхоачащделга укх шера а. Из иштта тIехьаюсаш хилара дола бахьанаш дукха да. Керттерчарех цаI да древесно-стружечни плиташ во хилар. Цунна бехке ба Ермоловски филиала кулгалхой. Мебель хьаеча эшача бийдалах керттера лоархIаш я уж плиташ. Ховш махиллара, дика мебель хьаяра эш дика материалаш.

Во продукци арахецаш хилара керттера бахьанаш лоархI объединене кулгалхоша тишъенна, къаенна оборудовани, йоагтIача боарамагIа бийдали материалаши ца лоаттаяр. Ховш махиллара, Ермоловски ДОК болх беш йола 28 шу дизад, цу юкъа цкъа мукъагIа капитальни ремонт яьяц цунна, оборудовани болх ца беш сецарах ара ца хецаш юс дукха продукци. тIаккха уж тIадиса декхараш тIера дIадахара сихбале, корзагIбаьле хьувз мебельщикаш. Долче, дог доахилга дий продукци дика хиларга?

Уж объектибвни да яха бахьанаш мишта кхетаде деза? Иллача хана оборудовани хувца а хувцаш, ремонт хIана яьяц укхаза? Из дукхача даьнъе тийша да кулгалхочох, цо цIенхаштта из дош оттадарах. Iалашо елга эсала вIаштIехьа хIана даьккхад? Из а цун бехкагIа да. Продукци арахецача хана объединене йоагIачул дикка дукхагIа бийдал, материалаш йоавещ моттигаш нийслу, цудухьа дукхагIйолча хана уж ца тоаш а хул. Цул совгIа, боккха лоархIам болаш да Iалашон служба болхлоша шоаш де дезар сихха хьадар, компетентни уж хилар, шоашта хьалхашка латтача декхарий хьакъехьара бехктонхам бонкха хилар цар кхетадар.

Во продукци арахецара кIезига бехк бац болхлой шоай а. Дика яц цар къахьегама дисциплина. ДIададахача шера прогулаш ярах цар йоаяь балха ха 143 сагадентара 203-нега кхаьчар. Лакха квалификаци йола болхло ара ца воалаш висача телхаю технологически режим, тIаккха дог доахилга дац дика продукци арахецарга. Болх ца беш оборудовани сецар а чIоагIа Iаткъ продукце дикала. Цкъа санна массехказза дийцар из дош партийни собране. Цига белгалдаьккхар, техника болх ца беш сецара, организационни а технически а гIалаташ дувлийтара бехке бараш юкъерча звеной кулгалхой, иштта керттера механик М. З. Жамухановволга. Техникана лерттIа доал де Iомабаьбац цар шоаш керте латта болхлой, ханнахьа тахка а техка анализ йиц оборудоване сецара бахьаний, уж гIулакхаш ца нийсдалийтара де дезар дац. Болх тесса лелабераш бехктонхаме увзац. Масала, оборудовани болх ца беш сецарах дIадахача шера Ермоловски филиале зехьа йоаль балха ха 3553 станко-сахьат хилар. Продукце дикала юкъарчал доацаш Iаткъаш да хадданза технологи телхаелга а.

Оргтехмероприятей, керда техникей технологии производствана юкъейоалаяра планаш а кхоачашъяц укхаза. Масала, цар натуральни шпонах мебела набораш арахеца йолайир, цхьабакъда, план кхоачаш ца еш йисар. Уж гIулакхаш нийсделар кулгалхоша В. М. Джунагова, И. В. Климатова, Г. А. Кадиева, Ю. В Кулакова доаггIаш дар хьа ца дехарах. Цар цIераш яьхар шера итогех ше доклад еча хана генеральни директора С. В. Макаева.

Объединене парткома секретара заместителаца С. Д. Умалатовица цхьана цехашка гIолла чакхдоал тхо. Фанеровально-заготовительни цехе кхоач. ДIадахача шера оборудовани йохаш сецарах йоаяь балха ха 4800 станно-сахьат хилар. ХIанз еррига оборудовани болх беш я. ДIабахача бетта план тIехкхоачашъяьй оаха, — йоах цеха воккхагIволча мастера А. А. Джабраилова. ХIаьта продукци дика йий шун?

— Бийдал-плиташ чIоагIа во я, ГОСТ-о дIа мадеххара яц уж, — жоп лу цо. — ХIаьта а тхоай хург ду оаха изделеш хила езача боарамагIа хилийтара. Цеха пенах хьалъэлла улл доккха доаца стенд, цига я брак йолча продукце образецаш, уж я цига хьакхоачаш йола ДСП. Уж я сийтта, йистош тIера хьахьайна, чура хийра яьнна, иштта кхыдола кхоачамбоацараш долаш.

Станока оператора С. Д. Егорова дувц: «Тхоай низ кхоачар ду оаха мамогга балха ханах бизза пайда ийбара, цхьабакъда, брак йолча плиташта обработка е доладелча, дIаюкъ оаха мел кхояь ха. Цо яхаш дар бакъду болхлоша Д. Б. Шрамкова, С. А. Светлухина, кхычар. ДСП во хиларах дийцар шоллагIча цеха отделочиний бригадира Л. Т. Анзуровас а. Щитех дукхагIъяраш тоаеш, брак дIайоаккхаш, хийра яьннараш цлейца вIашкаувзаш ха йоае езаш хул, йоах цо. Цеха партбюро секретарь я Лейла. Цкъа санна дукхаза а дийцад оаха продукце дикалах дола дош партсобране. Дукха дар тхоах тийша а да продукци дикагIа хилийтара, хIаьта керттердар да хьайоагIаш йола материал дика хилар, яхаш дувц цо.

ЦхьоалагIча цеха бригадира З. Умаровас дувцачох, брак яра бахьан да технологи телхаяр. Масала, михаца йокъаю изделеш, из де йиш йолаш дац. Эсала вIаштIехьдаьккхад къахьегара эшачунца болхлой Iалашбар а, касткаста шкуркаш, эшаш йола оатхалаш, кхыйола материалаш ца хиларах юкъагIбаха безаш хул болх.

Лакхе белгалдаьха кхоачамбоацараш хинна Iац продукци брак йолаш арахецаш хилара бахьан. Объединене кулгалхой а инженерно-технически болхлой а болаш къахьегаш ва 82 саг, царех хIара вилагIвар лаьрхIа йола обрэзовани йоацаш бола нах ба. Шоашта технологи ца харах из нийса лелац цар. Иштта гIулакх хилча дувцалга а дий продукци дикагIа хулийтаргах? Дац.

ЙоагIача хьисапе дIайодаш яц объединенера хозрасчет а. Подразделенешта юкъерча гIулакхех лаьцаэкономисташа кийчдаьча документех йолаш я продукце дикалах йола пункташ. Цхьабакъда, уж цар тIа хилар мара царех хьахулаш хIама долаш яц. Цунах лаьца хIанз укх сахьате дещ хIама а дац укхаза.

ДIадахача шера бракованни продукци дIаахийтарах, кийчача продукцена боагтIача боарамагIа поставкаш ца ярах 180 эзар сом гIод техкар объединене коллективо. Хьалуш пайда а боацаш дIадахийтар а хилар 407 эзар сом. КIезиглуш яц брак укх шера а.

Фу дича тоалургдар-теш из гIулакх? Укх шера цу даькъе объединене генеральни директорага С. В. Макаевга ладийгIар партийни собране. Цун доклада тIа а цунах лаьца къамаьлаш даьраща а белгалдаьхар коллектив тIехьаюсаш хилара бахьанаш, цIераш яьхар цу гIулакха бехкебарий. Цхьа бахьан да кулгалхоша шоай карарча болхлошкара доаггIаш дар хьа ца дехар, цхьаболча кулгалхоша шоашта тIалатта бехктонхам кхета ца бар.

ХIанз реконструкци еш латт Ермоловски ДОК-а, къаьнарча оборудованена метта цига дIаоттаеш латт кердадр. Цо таро хулийтаргья арахеца ДСП дукха дикагIа хилийта. Долче, цунга хьежжа дикагIа хургья цунах хьаеш йола мебель а. Керда станокаши оборудованни хиларах вIаштIехьдаргдац арахецача продукце дикал лакхъе, нагахьа санна къахьегама дисциплина цIенхаштта тоа ца йой, технологически режим нийса ца лелайой, керда техника балха юкъе ца кхухье, материальни ресурсаш кхом беш дIа ца ухийте, болхлой квалификаци лакх ца йой царех хIараненa производства бизза бола дай шоаш хилара йола уйлаш чу ца йоссайой.

В. ЕГОРОВ,
тха штате воаца корр.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ

Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи хьалашка къахьегача «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша къаьстта дика производственни хьокхамаш доах шийтталагIча пятилетка диъ-лагIча шера. Дерригача технико - экономически хьокхамий ах шера план дикка тIехкхоачашъяьй цар. Цу юкъа хьа а даьккха, мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дIадахийтад цаIи ахи миллион совгIа сома маьха «Iаьржа дошув».

Къахьегама овсарле лакхъяра ялх бетта задани йиъи ахи процент тIехкхоачашъяьй НГДУ коллективо. Скважинех пайда ийбара коэффициент а оттабаьча боарамал дикка тIех я. Материальни, доагора - энергетически, бийдала ресурсаш кхоярах, заданел тIех продукци маьхалъяккхарах цхьа миллион совгIа сом пайда баьб мехкдаьттахоша.

Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад Бабуков Борис Владимирович керте латтача йиълагIча промысла коллективо. Данм шоай декхараш цIена кхоачаш а деш, яхье хьалха латташ ба мехкдаьтта доаха операраш Идигов Ихван, Дубаев Шамсудин, Смоленцев Анатолий, кхыбараш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

ВАЙ–ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

Вежарий совгIат

Лаьтта текха хатар хиннача лоамароща хьалха вIалла бовзаш хиннабац Саламов Мувса а Мусаев Iальви а. Иштта бовзаш бац уж шиъ - вай республике хьабахкийта Ростовски областа Зимовниковски района «Целинный» совхоза хьайбаш леладераш а. Цхьабакъда, хIанзчул тIехьагIа царна юкъе бокъонца дола хьоашал хургхиларах цхьаккха шеко яц. ХIана?

Вахара моттигах бехача наха шоашта могаш дола новкъостал де ловш болча «Целинный» совхоза къахьегамхоша лоамарошта 90 устагIа байтаб. Деррига жа тоаденна а дукха дулх дуларгдолаш а да.

Гаьнара баьхка хьаьший дика тIанйцар Шалински районе баха хьабаьхкача дуккхача лоамароша. ЦIенача дег тIара доагIа баркал аьлар цар кагийча наха а уж хьабахкийтарашта а.

— ЦIаккха йицлургьяц тхона шун камаьршал, — йоахар боккхийча наха. — Оаха тхоай вежарий санна лоархIаргда шо.

Во тIакхаьчараш цхьаь, битац вай мехка, деррига къамаш оарцагIдовл вежарашха долча халкъа хинна це дIадаккхара. Иштта я советски наьха оамал.

СУРТА ТIА: М. Саламови А. Мусаеви (юкъера шиъ).

Л. ЧАБАЕВА сурт.

Укх деношкарча почтера

Малав никъ тоабе безар?

Хьамсара редакци!

Тха юртарча ветлечебницана гонахьара берригa никъ хIалакбир соахка гIишлонхоша. Ветлечебницана лаьрхIа йола канализаци юллаш хиларца дувзадена дар из. Бакъда, шоай гIулакх чакхдаькхачул тIехьагIа, из моттиг тоае дагадеханзар царна. ГIишлонхошта шоай декхар дагадохийта оарцагIбовланзар е юртсовета а е райисполкома а кулгалхой. Цудухьа геттара нйрча да тахан укхазара наькъа сурт.

Тхо дахаш долча Энгельса цIерагIча улицагIа цхьаккха тайпара транспорт чакхйоалалга дац. Наьха наIар тIа машенаш а юташ, гIаш чуаха дезаш да тхо. Бахаш болча наха (цу даькъе ба боккхий нах а цамогаш бараш а) дукха халонаш нийслу из бахьан долаш. Массехк ди хьалха тхоай нанна «Скори помощь» еха езаш хилар тхо. Цхьаккха дича а тха цIеношта машин хьатIайоалаелга а ца хинна, гаьннара гIаш бахка безаш хилар лораш. Цул совгIа, цу улицах арайоалача хана дукха ха яьккхар машино ялийса. ХIаьта лораш кхыча унахошта эшаш хинна хила а ма мегий цу хана.

Юртсоветагара цхьаккха гIо-новкъостал дац тхона деш. Цудухьа шуга цхьа хатар дар тха: «Малав тха балийна оарцагIвала везар?»

Гамурзиево яхача юрта Энгельса цIерагIча улицагIа бахаш болча наьха декхарах

А. МЕРЖОЕВ.

Редакцегара: А. Мержоева оттадаьча хаттара а цунца дувзаденна де дезача гIулакха а Гамурзиевски юртсовета председатель духтIавала веза, аьнна, хеташ да тхо. Ховргда-кх цар фу аргда цу кхоачамбоацарех лаьца.

● *ДИКАЧА НАХАХ*

ХЬАЛХАЛАТТАР

«Мекъал фуд ховш вац из. Цун кулг ца кхеташ цхьа станок е механизм яц. Цо цехах ший шоллагIа цIа лоархI. Боккъалдар аьлча, сона-м могаргдацар из...» — Асламбека кулгалхоех цхьанне, Халпиев Бадруддина, дешаш да уж.

Исраилов Асламбека болх беча электродни цеха начальника укх тайпара дийцар: «Алар духьа а доацаш ях аз, цу тайпара вола саг кхы кхоргвац тхона. МоллагIчунга дIахаттал оаш...».

ЦIаккха а доацачунга догдоахаш хиннавац Асламбек. Ший хьацарца, цIийца даьккхачун да хиннав из массаза. Маькха чIегилг духьа маькарал деш а, шоаш цIена къахьегарах даьккхадоацар чакхдоаккхаш бараш а бIаргабайнаб цунна. Цкъа царех хьагаш хиннавац из, хIаьта из цун ший эздел а да.

Казахстан! Халкъашта хатар хиларах бехке бац из мохк. Дукха хIама Iомадир цо Асламбека. Цига яьккхар цо 10 класс, цигара арме а вахар. Эскаре гIулакх даь ваьлча цига юха а вахар. 1970 шера цIабаьхкар цун дезал шоай мехка, Герменчук яхача юрта. Укхаза цхьаккха хIама йоацача, шаьрача метте цIенош а хьалдир цар.

Исраилов Асламбек Аргунски опытно-экспериментальни механически завод юллача хана 1974 шера цига болх бе баьхкача болхлоех цаI ва. Бакъда, предприяти ше маярра йолаш яцар цу хана, из хьалъеш мара яцар. Москве йолча электродни заводе ший хургйолча профессена Iомавала вахийтар Асламбек. Цигара цIа ма венге, ше хIанз болх беш вола цех хьалъеча болх бе волавелар из.

ИсраиловгIар дезалера виъ саг ва заводе къахьегаш. Шийн шакихе йиша, ПIаьтIамати Хьаван, шийн сесаг Хадижат укхаза йолаяьр Асламбек вар. («Уж сайна уллув хилар дезаш вар со...»).

Бе-башха а ца хеташ шоай болх беш болчарех цецвоалар из. Из ше чIоагIа мутIахьа вар ше каралаьцача гIулакха. Цо массаза чIоагIа лоархIаш хинна хIамаш телхадеш хиларо дега лазар дора цун. Цудухьа а хила тарлу наха из кхетавеш ца хилар а: шийн доаца, пачхаьлкхен рузкъа лорадеш ма вий яр-м, аьле.

«Цу хана» нийсдолчох лоархIаш дарий-теш укх тайпара дешаш: «Электродий хьалхара парти оаха арахийцар В. И. Ленин ваьча денга»? ХIаьта Асламбек из массаза дага доаллаш вар.

А. Исраилова тIеххьара 10 — 15 шу цун биографи а хинна ца Iеш, завода биографи я. МалагIа болх бисабхьогI цо ца беш?! Прессовщик, электродни аьшкасьрг хоадабеш, газосварщик, слесарь-наладчик. Уж мел йола станок, механизм дика йовз цунна. Техникум йистеьккхачул тIехьагIа из механика болх бе хьожаваьвале а, тахан а тIехь деррига ду цо: цкъа цун кулгашка гаечни ключ гургда шоана, цкъа газосварочни резак.

— Сендухьа ду Iа из шедар? Дуккхача хана деиз болхло а воацаш, механик веций хьо?

Цу хаттара жоп ца луш, баламаш оз Исраилова. Аз кхетадаьчох, доккхал деш дола дешаш из ала ловш вац, хIаьта кхыдолча дешаша цу хаттара доаггIаш дола жоп лургдац. Цудухьа, жоп ца луш Iийра Асламбек.

Табеле оттадеш долча 8 сахьата болх баь Iеш вац Исраилов. Мичча хана, мел чIоагIа бийса яха яле а, из гIоттаваь заводе воалаве йиш я. Цхьаккха тайпара дош доацаш, хьа а вайя, шийн болх а бийя, дIавода из. Эшаш хуле, отпускера а юхавеха йиш я из, с, болх бе саг а воацаш йисача моттиге болх бе хьожаве.

...Мехка халкъа депутатий Съездах лаьца къамаьл ду оаха. Йоккха форум я из. Перестройка кердача этапа маIан а чулоацам дIабовзийташ я из. Тхо цхьан уйланга доагIа: съезде къамаьлаш даьча депутатий уйлашка йола вIашдухьаленаш вай общество йола вIашдухьаленаш йолга. Цхьатарра безамца тIаэц вай Горбачев а Ельцин а, Афанасьев а Попов а... Уж массава вийца варг мичав.

Л. ЧАБАЕВ.

● *НГIАССР Министрий Совете*

НАХ БАЬЦАДААРАШЦА IАЛАШБЕ

Статистика Нохч-ГIалгIай республикански управлени, НГIАССР халкъа тIахьожама Комитет, РСФСР гIолла товарий дикала а торговленна а йола Госинспеце Республикански управлени, Грозненски горисполком, НГIАССР Госагропром хьежачул тIехьагIа городе бахаш бола нах баьцадарий продукцеца пачхаьлкхен торговни сете гIолла Iалашбара хьал геттара во долга хьагучадаьлар. Иштта, 28 июне йохкаш яцар коартолаш, баьцадаарий продукце ассортимент нхаь тайпах долча баьцадаарех латтар: набуц, керда нарсаш, помидораш. Бацар хох, свекла, морковь, сьмарсаькк, редис, петрушка, салат, иштта кхыдола баьцадаараши соми.

Пачхаьлкхен торговни сете дохкаш дола баьцадараш геттара во долга белгалдаккха деза. Раьза бац эцархой продукцена: нарсаш геттара йокнхеи Iажагiъеннеи я, хьачаш, боалаш, Iажаш телха ба уж лаьттара гулбаьлга уш да.

Дукха йокнхача ассортименте йоаца продукци во хиларах эцархой доаIа а доагIаш раьза бац, из хьагучадоал цар язъеча жалобехи республика мел йолча органашка телефонаш етташ хиларахи.

Нах нийса раьза бац баьцадаараши соми тика чу бенача хьалхарча дийнахьа оттадаь маьхаш, массехк дийнахьа илла а иллача, товарни вид яйнача продукце а хилара. Статистика управлене даннеех 27 июне укх шерарча хьувкъамах дIадахача шераца нийсдича 8 процент кIезигагIа баьцадаараши 7 процент кIезигагIа соми кхаьчаб пачхаьлкхен торговле. Цунца цхьана, республике тоъал баьцадаараш доллашехьа, 36 процент продукци Туркменскии Азербайджанскии ССР-ра енай. Шоай баьцадаараш дахьа моттиг йоацача хьале деш да из!

Потребкооперацe торгови сете йола ассортимент госторговле йолчул дукха шерагIа я, амма баьцаш массанахьа йоацаш яр (керда хохаш, петрушка, салат, сельдерей, укроп).

1989 шера 10 — 11 июне Горплодоовощторга 11 тика чу торговли мишта вIаштIехьаьккхай хьожаш яр госторгинспекци. Алa доагIа, тайп-тайпара баьцадаарий продукци геттара дукха тикашка хила декхарийла йолча сезоне, хьежача 11-нех цхьан тика чу мара хох, морковь, укроп яцар, 8 тикашка хьачаш, нхораш, иштта кхыдола сомаш доацаш дар.

Тикашка тоъаргйолаш кабуц, сьмарсаькк, кабачкаш, патиссонаш яр. хIаьта продукце кхы дола тайпаш геттара кIезигача боараме дар — 20-150 килограммага кхаччалца. Кабачкаши патиссонаши геттара во яр, кхыйола продукци иштта во, бIеха, талха йолаенна яр. Дале а, еррига продукци йохкаш я пачхаьлкхено 1 сорта оттабаьча маьхах.

Республике баха нах баьцадаарий продукцеца Iалашбеча лоархIаме дакъа дIалоац колхозни рынко, амма укхазара маьхаш пачхаьлкхенчарел лакхагIа да. Укхазара маьхаш дегIадара дикка Iаткъ пачхаьлкхенни кооперативни торговле этта хьал.

Шийна тилла цIи бакъъяц колхозни рынко гIулакхащца, хIана аьлча, юртабоахама продукци йохкара боараме кхы боккха лоадам бола моттиг дIалацац боахамаша, керттера поставщикаш ба цига баха нах шоаш.

1989 шера 11 июле г. Грозне йолча колхозни рынке шоай юртбоахама продукци йохкаш алкха 5 боахам мара бацар: Шелковски района «Красный пахарь» яха колхоз дуга дохкаш яр, Грозненски района «Советская Россия» яха колхоз—нарсаши помидораши, Наурски района Ленина цIерагIа колхоз — ялат, «Красное знамя» яха колхоз — кабуц, «Сунжа» яхача АПО тика чу гуржий боалаш, хьоар, комбикорм, налх бар бохкаш. 1988 шера колхозни рынке шоай продукци йохка яхьаш 46 колхози совхози яр.

Баьцадаарий продукци Горплодоовощторга тикашкей базашкеи йохкара договораш геттара во кхоачашду Сунженски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Грозненски района колхозаши совхозаши. Цу райисполкомий, агропромышленни объединенейи комбинатийи председателаша г. Грозне баха нах баьцадаарий продукцеца Iалашбара болх бе-башха а ца хеташ, тесса битаб.

Геттара во болх беш я «Грозныйагроплодоовощторг» яха объединени (нов. Хаперский). Грозне баха нах баьцадаарий продукцеца Iалашбара план мел долча хьокхамех кхоачашъяь яц. «Родина» яхача совхозе Iайнай дуккха баьцадаарий продукци, из организаторски болх боацаш хиларах хIаланьхулаш латт. Баьцадараш хьалихедеш йолча плантацей дакъа оасарех хьалдукъаш латт. Цу дерригне кхерам тIабоссийт Грозне баха нах тахан а тIайоагIача хана а баьцадаращца Iалашбара гIулакха.

Горплодоовощторг (нов. Гадаборщев) геттара во болх беш я баьцадаарий продукци оттаеш болча поставщикащца. Продукци къайлаяьха моттигаш нийслу тикашка. Деш дола гIулакхаш тIайоагIача хана а баьцадаарий продукцеца Iалашъяра доаггIаш дола гIулакхаш дац.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето СОЦАМ БУ:

1. «Грозныйагроплодоовощторг» яхача объединенес геттара во болх барах нов. В. П. Хаперскена строги выговор йойла, иштта цунга дIахойталда г. Грозне бахаш бола нах баьцадаарий продукцеца Iалашбара даькъе 10 денна дIоахалла доаггIаш дола гIулакхаш даь ца хуле из балха тIара мукъавоаккхаргволга.

2. Поставщикащца геттара во болх барах, иштта бахача наха гIулакхаш деча кхоачамбоацараш нийсдалийтарах, тикашка йола продукци Iалаьмате во хиларах Горплодоовощторга директора нов. А. А. Гадаборщевна выговор йойла.

3. ТIахьожам лоатта ца барахи хьал тоадара доаггIаш дола гIулакхаш сихха чакх ца дахарахи НГIАССР Госагропрома председатела заместитела нов. А. В. Волковна выговор йойла.

4. НГIАССР Госагропрома председатель нов. М. А. Арбиев, НГIАССР Госагропрома председатела заместитель нов. А. В. Волков, Респотребсоюза председатель нов. Х. М. Гуржиханов, горисполкомийи райисполкомийи агропромышленни объединенейи комбинатийи председателаш декхарийла бойла г. Грозней республика кхыча городашкей баьцадаарий продукци лоаттаяра хьакъехьа сихха де дезараш тIаэца.

«Грознефтемаш» завода болхлошта юкъе яьржача яхье хадданза хьалха а латташ, шийн декхараш массаза а цIена кхоачашдерех я шоллагIча цехера транспортировщица Эдилова Роза.

Сурта тIа: транспортировщица Р. Эдилова.

И. ПЛИЕВА сурт.

● *КПСС XXVII СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ*

ЭФФЕКТИВНОСТА ТIЕХЬА

Дуба - Юртовски художественно керамика фабрика Нохч - ГIалгIай республикански художественни промыслай объединене стабильно болх беш йолча подразделенех цаI я. Дуба-Юртеи цун гонахьа ядача Грозненски, Шалински, Советски районий юрташкеи бахаш болча мехкарех латта цун къона коллектив массаза а планови декхараш тIехкхоачашдеш болх еш я. ЦхьайттлагIча пятилетка 3 шераи ах шераи баьча балха итогаш яьй укхаза. ЧIоагIа гIадвугаш да цхьаькха а: тIанйца декхараш тIехдика кхоачашдаь хиларал совгIа, арахецаш йолча продукце себестоимость лохьеннай, хьае йолаьй кхы а массехк керда керамически изделеш.

Характерни масал доаладергда аз. Укх массехк шера эцархо раьза воацаш хиларах рекламаци яйта моттиг нийсъенназ фабрике. Цул совгIа, топпарах хьаяь моттигера хIамаш толамца хьокхаш хиннай ВДНХ, иштта Лейпцигеи Дамаскеи хиннача дунен халкъашта юкъерча ярмаркашта. Фабрика директора, КПСС члена Арсункаев Абос яхачох, къахьегамхой хьашташ теркалдеш хиларахи, царца политико - кхетам балара бола болх чакхбаккхарахи предприяте тIа барт-цхьоагIо йола коллектив хьахиннай. Из толамащца болх беш я шийна хьалхашка латта производственни декхараш кхоачашдара тIехьа.

Дуба - Юртовски художественни керамика еш йола фабрика болх беш йола дукха ха еце а, цун къонача коллективе бокъонца йола гIулакхацара традицеш хьахиннай. Дукха ха йоацаш школе дешаш хиннача дешархоех гончарни гIулакха ма барра бола говзанчаш хьахиннаб. Уж тIехдика болх беш хиларал совгIа производственни процессаш тоаеча къахьегама энтузиазма дика масалаш хьагойташ ба.

Коллективо чIоагIа сийдеш я юххьанцарча партийни организаце секретарь, оправщица Пашаева Роза, иштта цун новкъостий, справщиций, глазуровщиций, формавщиций болх беш бола Джамулаевгiар Лайсеи Маккеи, Исмаилова Роза, Межиева Зулай, Матаева Зулай. Предприяте тIа эггара халагIа дола балхаш деш ба маIа нах. Уж декхараш тIехдика кхоачашдеш ба обжигальщикаш Межиев Мохьмад, Халидов Сайда, Литаев Iумар, модельщик Чанкаев Ахьмад, иштта кхыбараш.

Ховш ма хиллара, КПСС XXVII съездаи XIX Ерриг-союзни партийни конференцеи решенешта боккха теркам тIабохийт къахьегамхой вахараи къахьегамаи хьалашца дувзаденна дешаш къоастадара.

Коллектива моллагIча члена къахьегамаи вахараи хьалаш оптимальни хургдолаш шоашта могар де гIерт фабрика администраци, партийни а профсоюзни а организацеш. Амма, предприяте кулгалхошта хьалхашка цун шийна къоастае таронаш йоаца духьаленаш Iалаьмате дукха я, хIана аьлча, художественни керамика еш йола фабрика республикански объединене подразделени мара яц, производственни социальни дешаш къоастадеча шийн лоIамагIа яц.

Ховш махиллара, керамически производстваца ювзаенна йола дуккха балха операцеш уж кхоачашъеш барий унахцIенонна чIоагIа Iаткъаш я. Цу хьалашка смена йолаялалехьа обжигальщикаша йIаьйха шура мела декхарийла ба. Амма, цу тайпара гIулакх деш дац фабрике, хIана аьлча, предприяте шийн транспорт йолаш яц. Из бахьан долаш фабрике шура яхьац, цу гIулакха лаьрхIа луш йола талонаш эрна йов.

Фабрике шийн кассир воацаш хиларах, болхлошта доагIаш дола алапи ханнахьа царга дIа ца кхоачаш дусс. Из а шийн тайпара халo я, хIана аьлча штате шийн кассир волаш яц фабрика.

Къайладаккха мича деза, предприяте шийн лоIамагIа хилара дош къоастадеча хьалашка, бIарччa хьанйцача, вахара а къахьегама а хьалаш тоадара гIулакх из е кхыча коллектива балхах биззача боараме тийша долга. Лакхе вай маалларa дубаюртовцех бехк баккха йиш йолаш дац вай, хIана аьлча, фабрика болх беш йолча хана деиз план кхоачаш ца еш а е арахецаш йолча продукце дикал телхаль моттиг нийсъялийтац коллективо. Из иштта дале а, укхаза болх беш болча болхлошта 13 алапи лац. Бахьан цаI да — объединене кхыйола подразделенеш рентабельность йолаш болх беш яц.

ХIаьта цунца цхьана, фабрика коллектив шийн арахецаш йолча продукце дикал тоаяра, цун себестоимость лохъяра керда наькъаш лохаш я.

Сих ца луш, цхьан боараме кхест гончарни круг. Хозача кхалнаьха кулгаша шаьръеш, тоаю керда вазаш, статуэткаш. Массаза шоай гIулакх де Iемача кулгашта дика холу топпара дикал а, цун составе йола компоненташ эшаш хилар а. Нагахьа санна, моллагIа цхьа компонент йоацаш санна хеталойя, цу сахьате анализ йоаккхийт лаборанташка, массазаготовителашта хьалхашка мархкал беча нийсденна гIалаташ дIададахара декхар а оттаду.

Температурни режим телхаеш хилча, арахецаш йола изделеш лийлха хила тарлу, из хургдоацаш боккхача теркамца хьож обжигальщикаш С. Болатбиеви С. Халидови обжига процессага, цо формовщицай, оправщицай, глазуровщицай къахьегам эрна боабайтац. Обжига процесс йисте маьллинге, кийча керамически изделеш пешкаш чура хьаара а яьхе, мух кхетаргбоацача моттиге дIаоттаю уж. ЦIаьхха температура хийцача продукце дикала чIоагIа Iаткъ из. Цул тIехьагIа продукци упаковщикашка а кхаьче, геттара чIоагIа хьоарчайийя (йохаргйоацаш), эцархой болча йохьийт.

Цу къахьегамхоша шоай гIулакх иштта бехктонхаме леладеш хиларах цу производства говзанчий къахьегам дика хул.

З. МУХАДИНОВ.

Кооператорех дола дош

Массавар иштта валаре...

Батумская яхача улица тIа бахаш болча наха а иштта цига йолча предприятей болхлошта а ер шу дIадолалуча хана «Коопзаготпромторг» яхача объединенес ший фирменни тика хьаеллараx доккха совгIат хилар. Дукха доккха доаца цIа чура а тIера а хоза тоадаь хиларца бIарг гIадбуташ да. Геттара цIена я укхаза. ХIаьта керттерча даькъе тико гIадвуг ший продукцеца, дулха а дулха изделей а шерра ассортимент хиларца. Укхаза мичча хана эца йиш я бежана, устагIан дулх, йоаяь котамаш, кхаь сортал кIезигагIа доаца полукопченни колбасаш, тайп-тайпара копченосташ.

Боккхача безамца тIаэц эцархой тика заведующе Дукаев Iумара, продавеца Эльбуздукаева Кульсумас.

— Тхо болх бе доладенна дукха ха еце а, бетта йола товарооборот 15 эзар сомал тIехьальннай тха, — дувц I. Дукаева. — Тика чу массаза дика продукташ хилара а цар ассортимент шера хилара а тIехьакхе гIерташ да тхо.

Тика дика тоаяь я. Цу чу ши холодильни камера, хIанзарча ханара прилавкаш. Йолаш я газ а электричество а.

Гаргарча хана тхоай эцархошта дIайха чай а бутербродашца кофе а дохка таро йолаш хургда тхо. Цу дерригне гонахьа йолча предприятейи организацейи болхлой дог гIоздоаккхаргда аьнна хет тхона. Иштта, гаргарча хана аьхьа дулх, супови набораш, иштта кхыйола полуфабрикаташ йохка вIаштIехьдаргда тха.

Цу дерригне дуккха - дукхагIа нах тIаоз кердача тика чу.

Белгалдоаккхаргда вай — Грозне цу объединенес хьайнйла йолчарех кхоалагIа фирменни тика я из. Геттара гIадвугаш да цун торгови предприятешка дукха дулхи дулха продукташи хилар а, эцархой цун болхлоша безамца тIаэцар а. Бакъда, продукцен маьхаш пачхаьалкхен долчарех дезагIа-м да, амма, уж базартIарчарел дуккха лохагIа да. Ала доагIа, объединене кулгалхой уж маьхаш лохдара тайп-тайпара наькъаш лохаш болга.

Иштта дика наха дIаэцаш йола продукци мичара йоагIа-теш царна? Цу хаттара жоп лу из районашта юкъера объединене вIашагIъелла волча, советски потребительски кооперацен отличника, коммуниста Хаджиев Шамада Шамилевича.

— Тха ши никъ мара бац: бахача нахагара юртбоахама продуктах дукхагIа ийъяр е тхоай дезала подрядни звеньяшка хьайбаши коа тIара оалхазараши хьалкхеде вIаштIехьдаккхар. Масала, хIанз оаха кхаба чуоттадаьд 550 совгIа бежани 10 эзар совгIа жан, иштта дукха москалаши котамаши, Дулха продукташ кийчъеш я оаха цу гIулакха лаьрхIа хьалъяь а массаза тоалуш йоагIа а комплекс.

ГIулакх доладеча хана дукха таронаш йолаш дацар тхо. Комплекс хьалъе лаьрхIар райпо заготовкай управлене геттара тишача коа, 1983 шера. Бокъонца болх бе даьлар тхо 1986 шера. Шин-кхаь шера тхона карагIдаьлар хьайбаш хьаэца приемни пункт хьае, цига бахача нахагара нийду оаха доахан, жа, хьакхарч, кроликаш, нутреш, оалхазараш.

Тхоай низаца хьалйир оаха 2600 центнер продукци чуйодаш йола холодильни комплекс. Укхазара дохьийт оаха дулх, тхоай фирменни тикашка, переработка е НГIАССР торговле Министерства а респотребсоюза а общественни кхачан предприятешка.

Болх беш я колбасни цех а, цо денни-буси бежан, устагIан, говра дулхах 500 килограмм гаргга мински колбаса хьабу. Иштта оаха кийчъю копчени хIамаш а: филе, рулет, айгос, котамаш, москалаш, иштта докъадаь дулх а. Кастта тха таро хургья котлеташтей пельменештей лаьрхIа фарш, супови набораш, гуляш, шашлык, иштта кхыйола полуфабрикаташ арахеца. Цу гIулакха лаьрхIа хьалъеш я специальни цех.

— Тха колбасни производства низ тахан тоъаргболаш санна хетац тхона, — йоах инженер-технолога, Семипалатински дулхашурий институт яьккха волча Абдулкутузова Имрана. — Цудухьа денни-буси 2000 килограмм колбасаш арахецаш йола цех хьалъеш да тхо. ДIадахача шера оаха бахача нахага 1500 центнер колбасни изделеш ехкаяле, кастта диазза дукхагIа уж йохка карагIдаргда тха.

ТIатохаргда вай — дIадахача шера бахача наха 1 миллион 100 эзари сом мах бола продукци тхогара ийцалга. Цунца нах дикагIа Iалашбе вIаштIехьдаьннад.

Бахача нахагара тIа-тIа дукхагIа эцаш я юртбоахама продукци из бахьан долаш сихха телхаргйолча продукце 7 эзар центнер чугIоргйола керда холодильни комплекс хьалъеш я объединене коллектив. Цо таро лургья бахача нахагара дукхагIа продукци эца а, кхакъахьегамхошка дукхагIа хьаде а, уж къахьегамхошта дукхагIа дохка а.

— Из процесс сихъяр духьа оаха бахача нахага дукхагIа хоатташ дола дефицитни товараш дохк, — йоах Ш. Хаджиева. — Тха сдатчикаша эц уж тха специализировании тика чура.

Инициатива, хьинар долаш бола нах кхоанарча денга майра хьожаш, цахаддаш шоай производство шеръе гIерташ ба. ХIанзлехьа объединене ший низаца вIашагIтохаш я кондитерски производство: Укх шера кхоалагIа квартал йистейоаллашехьа болх бе йоолалургья из. Печенье, чIоракаш, пряникаш, лавашаш, йIайха маькх хьаергья цига къахьегамхошта лаьрхIа.

Вай оал: шоай низаца гIишлош хьалъю, аьле. Уж гIулакхаш дар духьа вIашагIъеллай «Кооператор» яха кооператив, цу кооператива председатель Филимонов Анатолий ва. Кооперативе опытни газоэлектросварщикаш, слесараш, кхыбола специалисташ ба. Керда объекташ хьалъярал совгIа, тишъенарашта ремонт еш ба уж.

— Укх тIеххьарча хана тха кооператорий къахьегама производительность 1,5 дукхагIа лакхъеннай, — кура а еш йоах А. Филимонова. — Оаха деш долча балхий дикал ювца мича еза. Цул совгIа, бахача нахагара а хьанйду оаха заказаш.

Дика болх бу говзанчаша, оалаш махиллара, дег тIара. Балхага хьежжа нийду цар алапи а.

Иштта болх беш я тарни цех а. Цох лаьца Цадаев Ильяса аьлар:

— Дахчан тараца Iалашъю оаха тхоай производство, республика колхозашкеи совхозашкеи дукха ящикаш йохк оаха. Цунца цхьана столярни мастерской хьаелла кийчлуш да тхо. Цо таро хулийтаргья бахача нахагара столярнии плотницкии балхаш дара заказаш хьанйде.

Болх беш я сушильни цех а: Из хIанзарча ханарца оборудованеца Iалашъяь я.

— Тха продукци (бокъабаь хох, саьмарсаькх) чIоагIа хоатташ я республика доазол дехьа, — дувц Халухаев Мохьмада, — Iажаши кхыдола сомаши докъаде кийчлуш да тхо. Цунца бахача нахага йохкаш йолча бIаьцадаарийи сомийи продукцен ассортимент шеръеча гIо дергда оаха.

Цу тайпара лостам болаш къахьегаш я сом чакхбоахача цеха коллектив.

— Подмосковья предприятешка яхьийтар оаха 20 эзар совгIа центнер Iажех, боалех, комсех яьккха йола сок. Укх шера кхы а дукхагIа сокаш яха лаьрхIад оаха, — шоай планаш йовзийт цеха кулгалхочо, коммуниста Инаев Лечас. — Ерригача оборудованена ремонт яь даьннад тхо, сом чакхбаккха тахан а тIехь кийча да тхо.

Горожанаш продукташца Iалашбар духьа, хьагучох, кооператораша кIезига гIулакхаш даьдац. Амма, уж гIулакхаш дуккха — дукхагIа де йиш яр Грозненски исполкомо доаггIа новкъостал деш даларе.

Къаьстта ала доагIа заготовкай цехах лаьца. Цига болх беш 53 саг ва. Уж массава инициатива а хьинар а долаш ва. Царна юкъе белгала къасташ Солтагиреев Вахиди Кахиев Хьасани ва. ДIадахача шера цар бахача нахагара 2 эзар центнер тIехдика дола дулх ийцар. Укх шера а уж дуккха-дикагIа къахьегаш ба.

ДIадахача шера заготовителаша 7 эзар центнер дулх, дукхха коа тIара оалхазараш, доахан, жа (цар шоаш чуоттадаь кхоабар уж), иштта ялат, тха, кхаькхий, бацадаараш, сом, кхыйола юртбоахама продукци ийцар бахача нахагара.

Дукхха продукташ йохьийт цехо мехка кхыча промышленни районашка, ше а мах беш я. Цул совгIа, кхыча областашкара ийъеш хьанхухь вайцига йоаца юртбоахама продукташ (из дика гуш да фирменни тикай стеллажашка хьежача).

— XII пятилетка кхоалагIча шера оаха 15 миллион сома совгIа тайп-тайпара продукци ехкай, — йоах Ш. Хаджиева. — Укх шера соахкарчул 15 процент дукхагIа, кхыча бесса аьлча, 1,5—2 миллион сома маьхе йола юртбоахама продукци йохка лаьрхIад оаха. Хетаргахьа, кхы дукхагIа хила а мег, хIана аьлча, тха низи таронаши хIара денна дегIаух. Цу даькъе дика новкъостал ду кооперацех долча Законо а. Вешта аьлча, вай перестройкас.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Студент а кооператор а

Болгаре студент - кооператор «къе студент» вац. Иштта йоах Софийски университетерча «Климент Охридски» яхача студенчески кооператива председатела Тодор Диманова — юридически факультета студента. Кагийча нахан мехкараштеи юкъе кIезига бац дай-ноаной материальни новкъосталах тийша хургбоацаш, шоай мукъача хана болх бе безам бараш. «Цхьабакъда, Iовдала да специалисташта-профессионалашта метта болх бе гIортар, кхыйола гIулакх дара сфераш йолча хана, — йоах Т. Диманова. — Масала, «телефонаца гIолла хIама эцалга» вIаштIехьдаккхар. Укхаза оаха вIашагIъеллача пункте телефон тоха мара езац. ХIаьта оаша аьннача хана, шоана дезар цIагIа хьачудахьаргда шоана. Иштта тха студенчески «кооптакси» я, цудухьа хIамаш эцаш а дIахьош а тхона транспортни проблема яц. Нагахьа санна, шун геттара лоархIача спектакле, кино даха безам бале «тха бюрос аргIагIа латташ ха йоае ца езаш мукъадоах шо. Из гIулакх кхоачашдеш дукха хIама дала дезац».

Тхо къамаьл деш дагIаш телефон техар, цига со геттара цецваьлар студенчески кооператива хьоалчагIаш, кхыдола цIейш вIаштIехьадоахилга, ресторане моттигашта, машинашта, авиа а машиннаькъаца вахара а билеташта заказаш дIаийделга, гостиницашка номерашта бронь елга хайча. Студенташ йоккхача фантазеца, кадай къестаду гIулакхаш дара системера кхоачамбоацараш.

Студенташта цхьан ханна баха квартираш дIателалга вIаштIехьдоахача квартирни маклераша шоашта пайда бу. Студенчески кооператив гаргарча хана шоай «квартирни бюро» вIашагIъйолла. лерхIаш я, цар дукха хIама ца а доакихаш квартираш дIаяла безам бола дай а иштта уж эшаш бола студенташ а шоайла вIашагIбеттаргба.

Кооператива членаша во дешача дешархошта урокаш тел, иштта эIамигача берашка хьеж.

— Тха кооперативо ший болх дIаболабаь дукха ха яц, — йоах председатела. — Цудухьа, эшаш йола помещени лаха хала да, иштта реклама вIаштIехьъяккха еза из ца хилча хьан хов тха кооператив йолга?

Валентина ГАНЧЕВА,
болгарски журналистка.
(София Пресс — АПН).

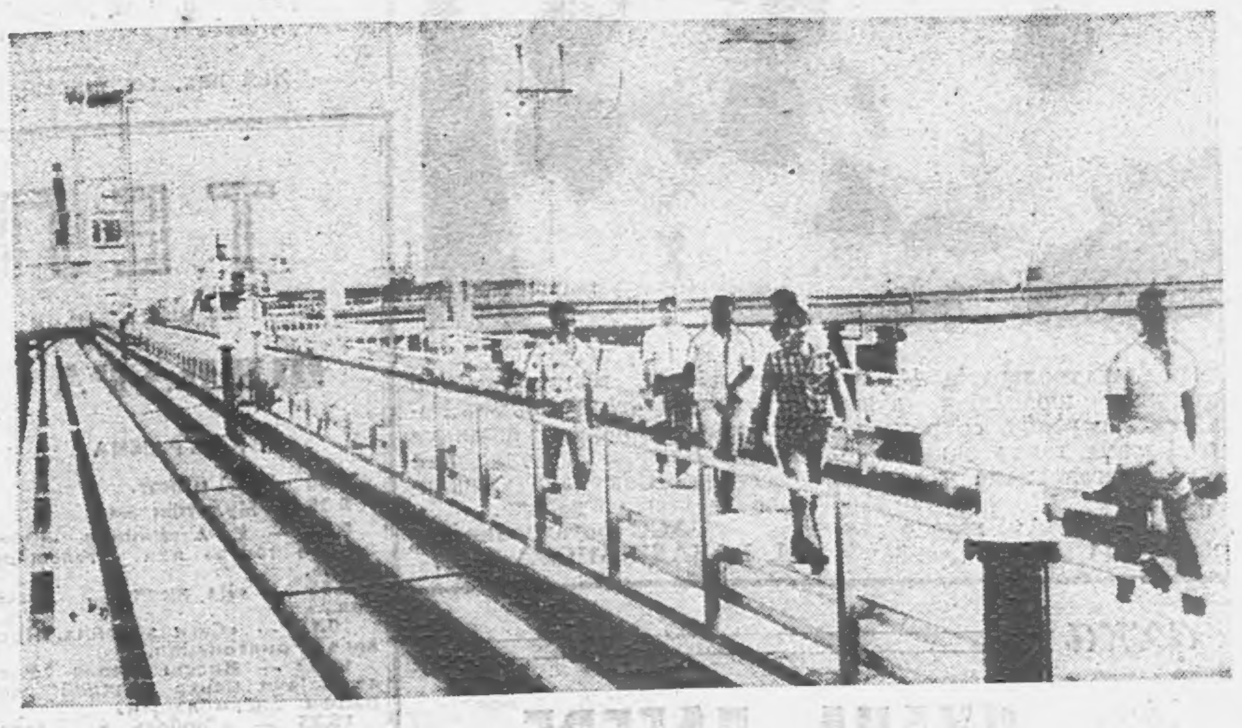

Матансас яхача города Сухте Кубе эггара хьалха болх бе йолаеннай дуккха мовхьаш кхухьа фордан немаш тIаэцаран царна гIулакх даран лаьрхIа порт. Советски Союза новкъосталца хьалъяьча цу лоархIамерча экономически объекта кхоъ керттера причал я. ХьатIадоагIача шера бухта берда тIа мехкдаьтта комплекс хьалъергья, цунна чуйоагIаргья миллион кубически метр доагор чухувшаш йола хранилища. Супертаннерашта лаьрхIа порт болх бе йолаяларца Кубана пайда баь ца Iеш, кортамукъален гIайрен тIа промышленни эшарашта лаьрхIа мехкдаьтта дIакхухьача Советски флота а пайда бергба.

СУРТА ТIА: Матансасера супертанкерашта лаьрхIача порта причале.

ТАСС фотохроника.

БАРКЕЙРУШЕРА ТРАГЕДИ

Баркейруш яхача юрта бахача нахах цхьаннена а дагадацар цар шоай бокъонаш лораяра духьа яь хиннa машарера выступлени иштта трагически чакхъяргья, аьнна. Цхьабакъда, трагеди хилар. ХIаьта из дуккха кхалнах, бераш, къоаной юкъе хиннача манифестантий бехках хилаьзар.

...Португале къулбаседа хозача моттиге уллача Баркейруш яхача юрта баха нах раьза ца хилар дукха хана денз хьаIайнадар. «Мибал» яхача йоккхача горнодобывающи компане правительства санкцех цу районера каолина разработка а йолаелар. Моттигерча ахархошта дика ховра карьеро шоай юртбоахама даьгIенаш хIалакьергйолга, оливкови хьу тедаргйолга, дода хиш лакъаргдолга, хIаьта иштта дуккха бараш шоаш лаьттанца беча балхах баргболга. 26 июне делкъел тIехьагIа юрта центре, моттигерча киназа хьалхашка нах гулбала болабелар, цар бе йоахкар: «Мибал», дIагIо тха лаьтташ тIара!» «Тхона болх, маькх еза, топпар эшац!» яха лозунгаш. Манифестанташта юкъе Баркейруша совето викалаш бар, хIаьта районни Iаьдалга хьалхе хоам баьбар манифестаци елгах.

Ши сахьат даьлча выступлени еча бронированни машинашца хьакхаьчар Къаман республикански гварде подразделенеш (чурча кхерамзлен герзашцара низаш). ТIехьагIо гуча мадаллара уж хьабнйхабар «Мибала» викалаша — шоай компани криминальни элементех лораяр духьа». Гвардейцашка герз а дубинкаш а яр, уж къизача бандиташта духьала дов де боагIаш санна баьхкабар. Командира приказагIа порядок лораеча демонстранташта дубинкаш етта болабелар. Даггара шоашта деча довнах нах юрта центр йолчахьа тIехьашка баьлар.

Цу хана цу моттиге хьакхаьчар Къаман республикански гвардена гIо на баьхнараш. Цар демонстранташта го бир, иштта юртара арадовла наькъаш дIалаьцар. Наха полицейски машинаш дIагIоргйоацаш наькъ тIа доккхий кхерий дехкар. Царна новкъарле е гIертар, цул тIехьагIа дов юха михьардаьлар. Гвардейцех цаI кхера теха лозавир. Цо порядок лораераш геттара корзагIбаьхар. Герзаца Iалашбаь бола гвардейцаш наха юкъе чугIертар, тIаккха топаш яьлар. Царех цаI 20 шу даьнача Карлуш Симоиньша кхийтар. Гвардейцаша кертах чов яь зIамсаг кулгаши кога лаьца шоай автобуса чу кхессар, из цул тIехьагIа больнице дIавихьар. Цига из кхы кхетам чу ца воагIаш велар.

Португальски телевиденес хьахьекхар машаречa демонстранташта даь дов. Царна улицашка гIолла тIехьа удаш хьа а лувцаш, мIарга беттар, низ бора. Цар, иштта кафешка а тикашка а дIахьулбала гIертараш хьалувцар. Цхьа къаьна кхалсаг киназа чура оззаяь ара а яьккха, етта болабелар уж. Лозавир манифестацеца цхьаккха гIулакх доацаш вола цхьа къонах, цунна бензоколонка юхе автомашина чура ара а ваьнкха, дубинкаш йийттар. Юртара дукха нах лийца чубехкар. ШолагIча дийнахьа, Къаман республикански гварде командоване телевизонщикаш, мадарра аьлча, Баркейруша районе цхьаккха журналист тIавитанзар. Из пресса кортамукъале гIожа телхаен санна лаьрхIар.

Баркейрушера событешта раьза яц Португалера ерригa демократически общественность. Полицейскеша ладеча ийрчача гIулакхашта духьала протест йир Португальске компарте регинальни организаце. Заявлене тIа белгалдоаккх, гвардейцаша даьчох керттера бехктонхам тIабуж Къаман республикански гварде цу тайпара хIамаш могадеш йолча социал-демократически правительства. Иштта протесташ йир соцпарте, социал - демократически центра парте, «баьццарбарий» экологически парте, кхыйолча общественни а политически а организацеша. Оппозице республика собранега дийхар Баркейруше лаьрххIа депутатски комисси йохийталга трагически событеш тохкаргйолаш.

ХIаьта фу йоах социал-демократаша? Эггара хьалха денз уж а цар правительство а правопорядок лораеча низашта бехк ца бе, цар чакхдаьха къиза гIулакхаш бакъде гIерташ бар. Цхьабакъда, шоашта хьалхашка харцъе йиш йоаца факташ еча, массови протесташ йича, официальни Лиссабон бехказ а яьнна, цу районе коалина разработка яра хьакъехьа «Мибалаца» оттадаьча договора аннулировани йир.

ХIанз Баркейрушера хьал тоалуш доагIа. Цига хинна Къаман республикански гварде отрядаш араяьхай. Цхьабакъда, къоастадийза дус цхьа дош: цу гIулакха бехке бараш — ахархошта дов де, аьнна, амар деннараш бехктокхаме озаргбий - теш? Правительственни сферащка из гIулакх чакхдаьлча санна лоархI. Цхьабакъда, юрта бахача наха а уж хьаллоацача итташ эзараш болча португальцашта а хетар кхыча тайпара да. Карлуш Симоиньша топ теха моттиг, кIайча басараца белгалъяькхай, хIаьта юхе пена тIа яздаьд: «Укхаза 26 июне Къаман гвардейца тха къонгех цаI вийннав». Цу памятника юхе массаза дийна зизаш да.

Владимир РЕШЕТИЛОВ,
ТАСС корр.

Есарал бигараш лохаш

— Афганистане есарал бига советски эскаре гIулакх дераш хьалохача халача гIулакхе цхьацца хувцамаш хулаш латт. Дунен халкъашта юкъерча ЦIеча ЖIарга представительствас Пешаваре а Кабуле а советски кагийча наха тхо тIадутаргхиларах теш со, — аьлар Дунен халкъашта юкъерча ЦIеча ЖIарга кабульски миссеи керте латтача Жан-Жак Фрезара.

— Аз дийца хувцамаш, — аьлар господина Фрезара, — хилар советски дипломате, тха мехкарча общественноста делегаце, Афганистане есарал бигача эскаре гIулакх дечар гаргалча наха къахьегар бахьан долаш. Делегаци Исламабаде, Пешаваре хилар, цига афгански оппозицей лидерашца вIашагIкхетараш чакхдаьлар.

— ХIанзалца Кабуле есарал бигараш лохаш аьттув баьннабац тха, — йоах Ж.-Ж. Фрезара. — Из дерригa а кхетадеш да. Есарал бигача советски тIемахоех доккхача политически ловзаре пайда ийбу. ХIаьта тха организаци гуманитарни хиларах юстара тувс. Советски есарал бигараш моджахедашта «конвертируеми валюта» яр. Цар лерхIачох, рынке цунна «доллоровч мах» геттара лакхбеннаб. Масала. Гератера Туран Исмаил. Панджшерера Ахмад Шах Масуд санна бола шоай лоIамера командираш, тахан из «капитал» йов ца а еш йита йиш йолаш ба, тIехьагIа шоашта геттара боккха пайда а беш йохкаргйолаш, е шоай вахара, кортамукъале бахьан долаш хувцаргйолаш.

— Аз лерхIачох, Кабульски Iаьдалагара, керттера оппозице лидерашкара йоагIаш йола бокъо а яьккха Туран Исмаил е Ахмад Шах Масуд волча даха, хIаьта цига советски есарал бигарашца вIашагIкхета хьожаргда тхо, — йоах дIахо Жан-Жак Фрезара. — Тхо цкъа правительствагара бокъо а яьккха столица дукха гаьна йоаццаш йолча Вардак яхача уезде даха хилар. Из оаха тхоай пешаварски отделенеца цхьана яь акци яр. Тхо Кабулера арадаьлар, уж Пешаварера. Моджахедаша тхога хьахьекхар, афгански тIема а граждански а лийца боахкараш. Оаха царга хьежа а хьежа, тхоашта эшаш йола информаци гулйир, тIехьагIа афгански правительствага дIалургйолаш. Керттерча даькъе лийца боахкачар дукхал, цIераш, цар яздаь письмош. Цу оппозице набахтенашка 800 совгIа саг чувоаллар. Тхога цу хана советски кагирхой хьахьекханзар, иштта пешаварски отделене болхлошка а оппозице тIахьожам лоаттабеча пригранични районашка советски лийца боахкарашца вIашагIкхета, царгара даймехка яздаь письмош хьаэца бокъо лац. Цхьабакъда, тхо аьттув баргхиларах тешаш да. Дукха советски граждана ш гайна-ганза Даймехка цIабоагIаргба, — аьлар юххера Ж.-Ж. Фрезара.

Руслан БУДРИН,
АПН спец. корр.

Укх сурта тIа шоана гу американски военщина зулама теш — Хиросимера цIихеза «атомни цIа». Дукха ха йоаццаш, укх тIеххьарча 22 шера эггара хьалха Iаьдала из меттаоттадара болх дIаболабе лаьрхIад. тIехьа тIайоагIача тIехьенна реликви санна из лорадергдолаш. ХIанз цу лоархIамерча мероприятена средстваш гулдеш ба. Экономисташа лерхIачох, цу гIуланха 100 миллион иен эшаргья. Из меттаоттадара болх города бомбаш чухкайса 45 шу дузаш чакхбаккха лерхI. ХIаьта из 1990 шера 6 августе белгалдергда.

КИОДО—ТАСС сурт.

ЙОЛАШ ЙИЙ-ТЕШ КХОАНЕ?

Вай республике профсоюзни клубашка болх беш я 90 совгIа любительски объединенеши наьха хьашташка хьежжа йола клубаши. Цу лостамагIа дика болх вIаштIехьбаккхарца белгал я РДРП, Крупскай цIерагIа ДК, «Красный молот» завода клуб, «Оргтехника» ДК, Химикий ДК, кхыяраш.

Культура болхлоша наьха тайп-тайпарча хьашташка хьежжа вIаштIехьбоах шоай болх. Масала «ТIемеи къахьегамеи ветераний», «Хургволча бIухочун», «Денал», «Патриот» яхача клубаша къестаю ноахалаш вIаши кхотадара проблемаш, кагирхошта тIема-патриотически кхетам балара декхараш. Царна юкъера къаьстта белгалъяккха безам ба РДРП клуба чуйоагIа педагогически къахьегама ветераний клуб — кулгалхо Константинова Ироида Никифоровна. Цу клубе традици а хинна дIаэттад тайп-тайпара ха йола хьехархой шоайла вIашагIбеттабалар.

ЧIоагIа бегаш бара тIера йолча активисткас Богачева Зоя Дмитриевнас РДРП клубе «ЦIен-нана» яха клуб вIашагIъеллай, хIаьта Реутов — «Ха» яхача общественно-политически клуба кулгалдеш ва. Вай городе кIезига яц коллекционерий-филателистий объединенеш, хIаьта иштта естественнохIама хара яраш а. Масала, Крупскай цIерагIча ДК ноахарий леладе Iомавеш йола клуб я, дукхача шерашка цунна кулгалдеш я ший гIулакх довзаш а дезаш а йола Е. А. Левашова. Иштта шийна теркам тIаоз химикий ДК-ра «Тха беш» яхача бешамаш лелаерий клубо — кулгалхо Потапенко Иван Никитович. Дуккхача профильни клубашта юкъе дика болх барца белгала я Крупскай цIерагIча ДК-ра корта бохабу маларaш ца мелара пропаганда еш йола клуб, цун кулгалхо — Рязанцев Дмитрий Сергеевич, «Улыбка» яхача профилактоpe базе болх беш йолча «Красный молота» ДК «Надежда» яха клуб а.

Дукха хIама ха-Iомаде йиш я цу ДК интернациональни кхетам балара йолча клубе — кулгалхо С. Д. Саруханов. Цу клуба базе Вартанов Александра фольклорни ансамбль вIашагIъеллай, цо эрмалой халкъа музыкальни традицеш дIахоккхухь.

Халахете а, республике кIезига я иллеш, литература, фольклор дезарий хьашташка хьежжа хьаяь йола творчески клубаш. Сона хетачогIа, из профсоюзни организацей хинна ца Iеш йоазонхой Союза а культура Фонда а цIенхаштта долча декхарех цаI да.

Вайна массаза духьала нийслу дукха бераш долча дезалий проблемаш. Сона хетачогIа, уж къоастаеча дикка новкъостал дергдар «Материнская слава» яхача клубо. Цун новкъосталца берашта аргIагIа а доацаш медицински гIулакх де. льготех бераш барзкъащцеи промтоварашцеи Iалашде таро лургьяр. Облсовпрофа МДСТ-га гIолла Нарвереи Ленинградереи цу тайпарча клубашца бувзамаш оттадара йола таро я. Республика культура ЦIеноши клубаши «Со — из хьо» яхача шолла даьча берий клуб санна йола, шийн тайпара клуб вIашагIъйолла йиш йолаш я. ХIаьта по уж шоайла барта, наха тIера хила Iома а беш, хьалкхебергбар. ЧIоагIа теркам тIаозаргбар «Гулливер» яхача дегIа лакхача наьха клубо. Мадарра аьлча, клубашкарча любительски объединенешеи хьашташка хьежжа йолча а клубашеи шоай балха тIа керда формаш леха, цу гIулакха дукхагIа профессионалаш юкъеоза беза. Коллективаи творчество дегIаккхувлара дика гIо дергда Советски Союзерча иштта доазол дехьарча бе-беча городашкарча цу тайпарча объединенешца бувзамаш леладаро.

Укхаза белгалдаккха деза дукхагIбола кулгалхой общественни кIийлен тIа болх беш хилар, бакъда, цар балха дикал толхаяц цу гIулакхо. Бахача наьха къаьсткъаьстача группай проблемаш къоастае, царна шоай творчески потенциалах шийна а обществана а лаьрхIа пайда эцача новкъостал де кийча хиларах латт культура Двореций, клубий балха маIан. Сона хетачогIа, наьха безам кхы а чIоагIагIа дегIаккхувларгбар любительски объединенешеи хьашташка хьежжа йолча клубашеи шоай болх самоокупаемоста кIийлен тIа вIаштIехьбаькхача. ХIана аьлча, маьхах гIулакхаш цар даро дикагIа дегIаккхувла йиш хургьяр клубаш. Масала, цар шоай доходий, расходий сметагIа материально-технически база тоае, кулгалхочоа балхах ахча тела, клуба балхара боахама а, эксплуатационни а расходаш Iалашъе, дикагIбола доакъошхой белгалбаха йиш хургъяр.

Маьхах гIулакхаш дара йолча клубий сеть лабораторей, кагирхой салаIара центрий базашка, клубни учрежденей филиалашка, общежитешка, дешара заведенешка, нах бахача моттигашка дегIаккхувла еза.

ХIаьта профсоюзни организацеша уж организационно а материально а хьаллаца, цу гIулакха лаьрхIа хозрасчета, самофинансироване, самоокупаемоста принципаш майрагIа юкъехувла еза. Со теш, тIаккха любительски объединеней дукхагIбола членаша «Аз сай вахар боккхача дезале санна — юкъара дега-гIозале, йоанхонаш, гIайгIа, теш, тешам, гIулакх долча клубаца се воацаш кхета а дац», - аьнна, аргхиларах. Сона хетачогIа, культурно - просветительни учрежденей болхлоша цу гIуланха уйла е еза.

Е. ПРОКОПОВА,
МДСТ методист.